

практики в київській школі на Солом'янській площі. Готуючись до відкритого уроку «Любовна лірика Тараса Шевченка», я зізналася, що не знаю, як про це говорити з восьмикласниками, адже для них кохання – це щастя. А в поезії Шевченка цього відчуття нема. Навіть портрет Оксани – це портрет її доньки, бо тоді, коли Тарас зустрівся зі своїм першим коханням, жінка була змарнілою і відмовилась від портрета, тому поет намалював схожу на матір доньку. Олена Дмитрівна «благословила» мене на чесну розмову з учнями і принесла з домашньої колекції копію картини «Нащо мені чорні брови», яка дуже прикрасила урок. Взагалі мене захоплював аристократизм і скромність цієї жінки. Її вишуканий смак не лише в побуті, але і в професії, літературі. Пригадую, як хотіла вона створити дівочий співочий гурт. А які пісні добирала: «Нічка лукавая» Одарки Романової, «Стежина» Андрія Малишка. Кажуть, які пісні ти співаєш, така твоя душа. У Олени Дмитрівни все було створено за законами доцільності і краси. І це передавалося її студентам.

Пригадую, як уже працюючи кореспондентом газети «Сільські вісті», я прийшла брати інтерв'ю у ректора з нагоди ювілею вищого навчального закладу. У приймальні випадково зустріла Олену Дмитрівну. Вона зраділа: «На круги своя?» Мабуть, мала на увазі, що я повертаюсь в аспірантуру. Я пояснила мету свого візиту. І зрозуміла, що розчарувала шановану мною людину. На прощання вона мені сумно сказала: «Ваше місце було в цих стінах, на кафедрі, а не в газеті». На жаль, більше ми не бачились.

Галина Райбедюк

«І ОГНИК, НИМ ЗАСВІЧЕНИЙ, НЕ ЗГАС...»: УРОКИ НЕЗАБУТНЬОГО ПРОФЕСОРА

Ім'я *Петра Панасовича Хропка* (1928-2003) в українському освітньо-науковому просторі неоцінено значуще й вельми вагоме. Доктор філології, професор, дійсний член Академії педагогічних наук України, Заслужений діяч науки і техніки України, автор понад 300 наукових праць з історії й теорії української літератури, зокрема, дослідження творчості Івана Котляревського, Анатолія Свидницького, Панаса Мирного, Олекси Стороженка, Лесі Українки, Степана Васильченка, Бориса Грінченка тощо, а також багатьох статей в УРЕ та Шевченківському словнику.

Як багатолітній викладач української літератури (на початку 1950-х років у Самбірському педагогічному училищі на Львівщині, а з 1954 року й до відходу в позасвіти в рідній Альма-матері – нині Київський національний університет імені М. П. Драгоманова), професор Хропка П. П. свою педагогічну діяльність органічно поєднував із науковою. Звідси його кропітка праця у сфері підготовки та виданні багатьох підручників, хрестоматій, навчальних посібників з української літератури; звідси й незрадлива любов до шкільного учителя та пильна увага до насущних освітніх проблем. Очолована Петром Панасовичем кафедра на десятиліття стала незмінним центром національної освіти й науки, її потужним і незглибимим джерелом, свого роду «духовними криницями» (перефразовуючи назву однієї з хрестоматій, підготовленої спільно з професором Семенюком Г. Ф.). Безсумнівною у цій благородній і конче потрібній справі була ключова роль її незмінного, починаючи з 1976 року, завідувача. Петро Панасович сформував потужну наукову школу й виховав не один десяток кандидатів і докторів філологічних наук. І сьогодні сотні й тисячі науковців та освітян України ствердно можуть свідчити про це не тільки як про факт, що стався безповоротно, але і як про його продовження, розгортання та розкриття, адже був невтомний Професор тим вогнем, котрий «розгорівсь, щоб всіх нас огрівати...».

Мовлячи Слово про Петра Панасовича Хропка, недостатньо характеризувати унікальність і багатомасштабність його особистості як ученого, педагога й учителя (за Є. Маланюком, «це ж до болю мало»). Бо ідеться не тільки про ґрунтовні філологічні розвідки та методичні

праці, написані з академічною скрупульозністю... І не лише про потужні наукові школи в Україні та її позамежжі, котрі сьогодні великою мірою визначають статус та імідж національної еліти. Усі ці реалії, поза сумнівом, у його біографії доволі значущі. Непроминальність внеску вченого у науку про літературу давно загально визнана, як і його неординарні й цікаві педагогічні новації та їх практичне втілення. Істинна ж суцільність Петра Панасовича – в його *уроках людяності*, котрі засвоїли насамперед ті, хто у різні часи й у різних іпостасях (студента, аспіранта, докторанта, колеги) мав щастя «пройти» через кафедру Професора. «Світло любові до людини» – таку назву має одна із студій Хропка П. П. (дослідження прози Степана Васильченка). З усією відповідальністю й упевненістю цією лаконічною, проте багатозначною та глибинною фразою можна окреслити життєве кредо самого Петра Панасовича. Він мав рідкісний від Бога дар – непоказну, однак надзвичайно потужну духовну та інтелектуальну енергетику. Вона жила в ньому природно й органічно; нею він щедро обдаровував усіх, хто відчував у цьому потребу. Мені поталанило бути серед них. Тепло цієї енергетики обігриває і досі. Тому хотілось би поділитися особистими відчуттями та враженнями від багаторічного діалогу зі світлою пам'яті Учителем, духовним наставником, мудрим порадиником, рідкісно доброю й надзвичайно рідною мені Людиною.

Коли вперше віч-на-віч зустрілась із Петром Панасовичем на кафедрі української літератури Київського національного (тоді – державного) педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (1991 рік!), не могла й подумати, що ця подія стане знаковою й у багатьох моментах визначить подальші колізії мого життя. І сьогодні, з огляду на перейдені шляхи, прожиті роки, власний викладацький і науковий досвід, з упевненістю можу стверджувати, що він «душу дав мені, як ніж дає вербовій гілці голос...». Тоді, коли було неймовірно важко, коли розчарування, навіть розпач не обіцяли в майбутньому світлик перспектив, Господь дарував мені ту доленосну зустріч...

... А було це так. На початку 1990-х років в історії української літератури сталися докорінні (безумовно, позитивні) зміни. О тій порі вже кілька років поспіль працювала на кафедрі української мови та літератури Ізмаїльського державного педагогічного інституту (сьогодні – гуманітарний університет; у середині 80-х тут відкрили українське відділення філологічного факультету). За плечима була ґрунтовна філологічна освіта (Одеський державний університет імені І. І. Мечникова; до того – Чортківське педагогічне училище на Тернопільщині). Проте зорієнтуватись у ситуації щодо нових підходів у викладанні україністики (бо йшлося про комплекс усіх літературознавчих дисциплін), перебуваючи поза межами столичних бібліотек (про функціонування різних соціальних мереж ще не йшлося), кваліфікованих консультацій було непросто. Тяжко хворів мій трирічний син, і довелося його лікувати в одному із медичних науково-дослідних інститутів Києва. Вирішила скористатись ситуацією (хоча серце болісно обпікали думки тільки про дитину) й ризикнула попросити поради й допомоги в колег столичного вишу. Зізнаюсь, що в душі роїлись неоднозначні передчуття. Проте переступивши поріг кімнати, на дверях якої висіло табло з написом «кафедра української літератури», одразу відчула тепло рідної домівки. Мене зустрів сивочолий чоловік своєю навдивовиж відкритою, приємною посмішкою та світлим обличчям. Я одразу впізнала в ньому професора Хропка П. П.

... Розмова затяглася. Цікаві й жваві діалоги змінювались монологами і навпаки. Петро Панасович спонукав до відвертості. Був дуже зворушений моєю ситуацією (згодом затишна оселя родини Хропків упродовж багатьох літ гостинно зустрічатиме мою сім'ю як рідну). Враз, обірвавши розмову на півслові, сказав: «А Ви напишіть дисертацію. Ви ж готова...». І запропонував мені кілька інформаційних листів найближчих наукових конференцій. Серед них була й міжвузівська наукова конференція «Павло Филипович і неокласики в історії української літератури 20-30-х років», що мала відбутись у жовтні в Черкасах. Власне, з тієї конференції (радіше із зустрічі) усе й почалося. Через п'ять років у 1996 році я захистила кандидатську дисертацію про П. Филиповича в контексті літературної доби під керівництвом професора Хропка П. П. Мине зовсім небагато часу й уже під моєю науковою опікою за відчутної підтримки Петра Панасовича випускниками ізмаїльського вишу буде підготовлено

кандидатські дисертації про творчість М. Драй-Хмари, Ю. Липи, М. Вінграновського, видано навчальні посібники про київських неокласиків (один із них присвячено світлій пам'яті мого Учителя).

Невдовзі в Ізмаїлі, де ледь жевріла національна ідея, утвориться потужний освітній і науковий осередок філологів-україністів. Незважаючи на заклопотаність і зайнятість, Петро Панасович як тільки міг, допомагав нам боронити рідне Слово на південних рубежах багатонаціонального Українського Придунав'я. Ми постійно відчували його присутність. Віддаленість Ізмаїла від науково-освітніх центрів тепер уже компенсувалась завдяки систематичному спілкуванню із самим професором Хропком П. П. Щодо ізмаїльських справ, то він завжди знаходив час. Будь-яке питання вирішувалась ним безапеляційно... Сьогодні з доброї руки Петра Панасовича в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті розпросторюється міцна гілка його потужної наукової школи: кандидати філологічних наук, доценти (Томчук Олег Федорович, Погорелова (Шिशкова) Алла Дмитрівна, Фоміна Лілія Георгіївна), вчителі-україністи загальноосвітніх шкіл придунайського регіону, працівники місцевих ЗМІ та культурно-мистецьких закладів. Доволі міцними є наукові мости від Дунаю-Істра до Дніпра-Славути (наукові конференції, студентські наукові читання, публікації статей на сторінках університетських часописів, опонування дисертацій, обмін навчально-методичною та науковою літературою тощо). Вони закладалися моїм дорогим Учителем – Педагогом від Бога, блискучим літературознавцем, глибоким і проникливим дослідником художніх феноменів українського письменства, дивовижним ерудитом, шляхетним інтелігентом, людиною з чуйним серцем, чистими помислами, доброю душею... Як і десятки-сотні учнів шановного професора, низько вклоняюсь його Високості, висловлюючи глибоку шану й величезну вдячність за знання й допомогу в професійному зростанні, за батьківське піклування, особливо за істинну науку запалювати у собі й нести впродовж життя «світло любові до людини».

Спраглий до праці, негаласливий, поміркований, виважений і толерантний, шляхетний інтелігент, делікатний, усезнаючий, гранично відповідальний, невідкупно порядний, легкий у спілкуванні, енергійний, глибокий дослідник і чудовий педагог із почуттям гумору – таким його пам'ятають студенти, аспіранти, колеги. Мабуть, і сам не усвідомлюючи своєї високої і благородної місії, професор Хропко П. П. творив неповторну містерію інтелектуальних перетинань, «перехресних стежок» у науковому світі. Й до щему приємним, а водночас і відповідальним перед його пам'яттю є відчуття причетності до біографії Професора. Коли при зустрічах на наукових конференціях, захистах дисертацій чуєш оте дороге ім'я, серце починає битися частіше й з'являється реальне відчуття магії його душі. Тоді ще більше хочеться працювати, не покладаючи рук, аби бути гідною цього високого імені.

Одне з багатьох ґрунтовних досліджень, присвячене науковому досягненню феномена автора безсмертної «Енеїди», Петро Панасович назвав колоритним метафоричним рядком І. Франка, ніби прозираючи своє майбуття. Бо ж, відійшовши в позасвіті, він залишив по собі не просто глибокий слід. Фанатично відданий незрадливій любові до всього, що робив і до всіх, хто його оточував, Хропко П. П. запалив серця й душі багатьох поколінь своїх вихованців, котрі продовжують і употужнюють в Україні наукові й педагогічні ідеї свого дорогого Учителя. Тому закономірно, що сьогодні повсюдно живе й пломеніє неповторне та ваговате слово Професора. Слово Мудрості, Людяності, Добра й щирої Любові до людей, до світу, до літератури, до науки, до України. Тож, промовистий образний вислів Каменяря про фігуранта згаданої книги цілком справедливо можна застосувати і до її автора – незабутнього Петра Панасовича. Воістину **«...огник, ним засвічений, не згас, а розгорівсь, щоб всіх нас огрівати...»**.